

מי שהיה פרק תשיעי פסחים

צה.

עין משפט נר מצוה

ג' א מ"י פ"י מהלכות
ק"פ הלכה טו:
ד ב מ"י פ"ג מהלכות
ק"פ הלכה ז:
זו ג ד מ"י פ"י מהל'
ק"פ הלכה טו:

רבינו הגנאל (המשך)
לקיומיה כי האי גונא,
ודחי לא תעשה. הלכך
לא אתא ועצם לא תשברו
בו אלא למעוטי מצוה
שלא על גופו. ותיפוק
ליהן יאחי סברא מיעוטי
אותו. הווא בא ללמד
דוקא רביס, מכאן שאין
שוחטין את הפסח על
היחוד מבעי ליה, דוקא
יעשר רביס אבל יחיד לא,
מכאן שאין שוחטין את
הפסח על היחוד. ת"י
בכ"ל חקת הפסח יעשו
אותו יכול כשם שהראשון
ע"י פ"י מצאנו דפסח שני
שכתובו בין הערבים יעשו
אותו זהו כלל. פרט על
מצות ומוריס יאכלוהו,
ועוד כתיב כי ישיארו
ממנו עד בקר, וכתיב עוד
ועצם לא ישברו בו, חזר
ובכ"ל חקת הפסח
יעשו אותו, נמצא כלל
(כ"ו) [ג] פ"טס"ג וכלל, וזנו
ודרשים בכל אחד ואחד
כלל ופרט וכלל יא אתא
דן אלא כעין הפרט. הלכך
בין הערבים יעשו אותו
כלל. על מצות ומוריס
יאכלוהו פרט, ככל חקת
הפסח יעשו אותו חזר
וכלל. עכשיו באין לדון
כעין הפרט, מה הפרט
מפורש על מצות יאכלוהו
דהיא עשה גרידתא, אף
אני ארבה דחייב לאכלו
צלי דהוא עשה גרידתא,
וממט השבת שאור
דאפי"ג דהוא עשה גרידתא
אינו על גופו. ומכלליה
לא ישארו דהוא לא
שניתק לעשה, שנאמר
והנותר ממנו עד בקר באש
תשרופו, ויבה לא תוציא
מן הבית מן הבשר חוצה
שהוא כעין הפרט, שזה
נפסל בנותרו והוה נפסל
ביוצא, וממעט לא יראה
לך שאור דרמי ליה, דהא
לא שאין בו מעשה אין
לוקחין עליו וזה לאו שאין
בו מעשה. ואפי"ג דרמי
ליה ממעט ליה דהאי
לך יראה לך שאור לית
ליה בגופיה דפסח מכלליה
דעצם לא תשברו בו, דהוא
לאו שחייבין בו מלקות,
ירבה לא תאכלו ממנו נא
דהוא לאו שחייבין מלקות
כיוצא בו בגופיה דפסח,
וממעט לא תשחט על חמץ
דאפי"ג דהוא לאו שחייבין
עליו מלקות, ליתיה
כעין הפרט דהא ליתיה
בחובתו בגופיה דפסח.
ובנהו כולוהו כללי ופרטי
דרדישין אמרינן ואפוך
אנא. ותיפוק יא סתברא
הני מצוה דבגופיה והני
ליהנהו בגופיה כדפרשינן
לחזר כלל דהוא.
לישקת אתרינא ת"י ככל
חקת הפסח יעשו אותו,
יכול כשם שהראשון כ"ו
אמרי בכלליה דתיבת ככל
חקת הפסח מאי מרבה
מצוה שבגופו והיא צלייתו
באש, כפיטוס ממעט
השבת שאור. בכלליה
דלא ישארו ממנו קא
מריב לא תוציא מן הבית
מן הבשר חוצה דרמי ליה,
דהאי מיפסל בנותר והאי

מה בין ראשון לשני. בתוספ' (פרק ח) קמני נמי הראשון
נשחט בג' ימות ואין השני נשחט בג' ימות והכא תנא
ושייר דשייר נמי זיקור ד' ימים דליתיה זשני כדלמנר בגמ' (דף נז).
ובתוספתא דלא קמני זיקור דלא קחשיב אלא הכך שנהגין בפסח
לזדו^א וזיקור נוהג נמי בתמיד:

ואיסי בן יהודה עצם לא ישברו
בו מאי עביד ליה. תימה
לאיסי לא ישארו ממנו עד בקר
מאי עביד ליה דהא לדידי לא כריך
למעוטי זל יראה דמאזמו מפיק
מזוה שלא על גופו:
מייבעי ליה שאין שוחטין את
הפסח על היחוד. קשה
לרש"י דלמפיק וליה מכלל חקת
הפסח הראשון נפקא לן דנפקי
האשה (לעיל דף טז). דאין שוחטין
אותו על היחוד מלא מוכל לזכות את
הפסח בנותר וי"ל דלית ליה ההיא
דרשה ובפסח ראשון נפקא ליה
משום דלא גרע ומפסח שני:

בבב"ר דמצות ומוריס מאי
קמריב צ"י אש. משמע
משום מצות ומוריס דקאי כלל
עליה מרבינן זלי אש ותימה כיון
דפרט וכלל הוא זלל מצות ומוריס
מרבינן זלי אש וכל מיילי אפילו
השבת שאור ומפרטי ממעטי מכל
חד וחד חדא מילתא כדלמנר זרש
מרוזה (ז"ק דף טז): דמסיק על זל
דנר פשע כלל ריבויא וכל הני
פרטי למה לי חד למעוטי עבדים
כו' ויש לומר דודאי זלל מצות
ומוריס יענין זלי אש ו מכלל
ומצות ומוריס לא אתא אלא למעוטי
השבת שאור ולא נקט האי לישנא
בכלליה דמצות ומוריס מאי קמריב
זלי אש אלא משום דשני למיפק
ואיפוך אנא: **לא תוציא מן הבית.**
פ"י זקונטי' דלאו הנימק לעשה הוא
דכתיב זצית אחד יאכל לא תוציא
משמע לא תוציא לאוכלו זצית אחר
אלא זצית אחד יאכל בעמוד והחזר
קאי אש תוציא וקשה ל"י היכי
תשנין ליה לאו הנימק לעשה והא
לאו שקדמו עשה הוא ולא תשני
לאו הנימק לעשה כדלמרינן דפרק
זמרא דמכות (דף טו):

בפרטיה קא ממעיט בל
יראה. כאן משמע
כמו שפירש ר"י זכל עשה (לעיל
טו): דלא יראה היו ניתק לעשה:
פסח

אחר טמא חזירו להנמותו עמו מהדרינן כגון לטמא אחד זשךר ואידי דכתיב יעשו כתיב אותו דלע"ג. דכתיב זרישא יעשו אותו אי לא
כתביה זימנא אחרימי הוה אמינא אורחיה דקרא הוה: ס"ל על מצוה ומוריס וגו'. והדר כתיב כלל עליה לרביי דומיא דקדיה וכל מיילי
לא אמרינן דנירבי דא"כ כל הני פרטי למה לי ופרטא ממעט דכוותיה כדמפרש לקמן דכלל דכל חוקת הפסח מהדרינן אכולוהו פרטא
לרביי זכל פרטא דומיא דקדיה ולמעוטי מפרטי' נמי דומיא דקדיה ומחד פרטיה ממעטין זל יראה וזל ימנא לקמן זברייתא רמזי מרמז
דכוותיה זלי אש שהוא מ"ע ופרט נמי ממעט דכוותיה השבת שאור: ל"ג מנין. שירצה הכלל וכן הפרט ימעט ל"ת מ"ל לא ישארו
ממנו עד בקר זכתיב כלל לאהדורי עליה לרביי דכוותיה לאו הנימק לעשה ולמעט דפרטיה לא יראה ולא ימנא דלאו שניתק לעשה
נינהו כדמפרש זמסקנא: ואין לי אלא כו' ל"ג גמורה מנין. שירצה [הכלל] וימעט פרט מ"ל לא ישברו וכתב כלל לאהדורי עליה לרביי דכוותיה
זכלל ולמעוטי דכוותיה זפרטא דלקמן: דפרטיה מאי קא ממעט. דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דהכי משמע האי ולא מידי
אחרינא השבת שאור דהיא נמי כמנות עשה: ל"ת דמותי לאו הנימק לעשה הוא דכתיב גזי ראשון [שמות יג] והנותר ממנו וגו': לא תוציא.
לאו הנימק לעשה הוא דכתיב [שם] זצית אחד יאכל לא תוציא וגו' ומשמע לא תוציא לאוכלו אלא זצית אחד יאכל בעמוד והחזר קאי אש
והוציא ולית ליה להאי תנא הא דתני זכידא זולין (לעיל פ"ה). האוכלו זה וי זל"ת דובשר זשדה טרפה (שמות כג) אלא מותר להחזירו ולאכולו:
ולא יראה. ואם נראה שזשיתוהו לעולם הוה צעמוד והשבת כל ימות המועד: זכלליה דעלם לא ישברו זו. דמרבי לא תוציא גמורי:

מתני' מה ומחז יש לו זצית. זגמ' יליף לה לטעמא דכולה
מתנין: (א) זגמ' כלל חוקת הפסח וגו'. זפסח שני כתיב: אופו.
משמע גופו: זמצוה שבגופו הפסח מרבי. לא ריבה את השני
לדין ראשון אלא זמנות שבגופו כגון
השבת שאור: מזוה שעל גופו
מנין. כגון מזוה ומרור שהן זכריס
אחרים זבאין חובה לו: יכול אף
מזוה שלא על גופו. כגון השבת
שאור ולקמיה פריך מנא תימי
והאמרנו אותו משמע מזוה שבגופו:
מה שזיתם העלם מיוחדת. לקמן
יליף לה זפרט וכלל דפרטי כתיב
זרישא והדר כלל על מצות ומוריס
יאכלוהו וכן לא ישארו ממנו עד
זקר ועלם לא ישברו זו פרטי ככל
חוקת הפסח יעשו אותו כלל ולקמיה
מפרש לה: איסי זן יהודה אומר.
אינו כריך לא ישברו לך אלא ללימוד
אחר דלקמן אותו מזוה שבגופו
משמע: הא אמרנו אותו מצוה
שבגופו גרסי: ה"ק פסחא. דכתיב
מצות ומוריס ואימרי מצוה שאינה
גופו אלמא אותו לאו דוקא: והוה
ליה פרט וכלל. דפרטי כתיב זרישא:
ואימא נעשה כלל מוסף על הפרט.
ואימרי כל מיילי אפילו השבת
שאור שאינה על גופו: קמ"ל
ועלם לא ישברו לך דתרוש כלל
מוסף וליה הפרט לרביי כל מיילי
אפי' השבת שאור דאש דאש כן כל
הני פרטי למה לי אלא להכי כתיבניהו
לכולוהו למידרש תוספתא דכלל
אכל חד וחד ומרבי דומיא דפרטי
ותו לא וכולוהו פרטי הוה דגופו
ודעל גופו והיינו דקאמר תנא
דפרטי ועלם לא ישברו ממעט מצות
שלא על גופו כגון לא משמע על
חמץ דלקמן' ולקמן זברייתא מפרטי
מאי מרבי כלל דכל חד וחד ומאי
ממעט פרטא: מאי עביד ליה.
ממעט חוקת הפסח נפקא ליה דהא
לדידיה אותו דוקא וממעט שלא על
גופו וממילא מרביה זצירת עלם
דהא מצוה שבגופו היא. ומתיהא לי
אמאי לא זעבי נמי לא ישארו לאיסי
מאי עביד ליה דהא מצוה שבגופו
היא: מינעי ליה אחד עלם כו'.
דהכי דרשינן זכידא זולין (לעיל דף פ"ה).
כשהוה אומר ועלם לא ישברו זפסח
שני שאין מ"ל הוה א' עלם כו':
ורכנן. דלמרי אותו לאו דוקא למאי
איכתב: שאין שוחטין. פסח שני
על היחוד שנדחה לו להכי כתיב יעשו
לשון רבים דכמה דאפשר לאהדורי

מה בין פסח הראשון לשני הראשון
אסור בכל יראה ובל ימצא והשני חמץ ומצה
עמו בבית הראשון מעון הלל באכילתו
והשני אינו מעון הלל באכילתו זה וזה מעון'
הלל בעשייתו ונאכלין צלי על מצה ומוריס
ודוחין את השבת: זגמ' ת"ר יבכל חוקת
הפסח יעשו אותו במצוה שבגופו הכתוב
מדבר מצוה שעל גופו מנין ת"ל יעל מצות
ומוריס יאכלוהו ויכול אפילו מצות שלא על
גופו ת"ל יועצם לא ישברו בו מה שבירת
העצם מיוחד מצוה שבגופו אף כל מצוה
שבגופו איסי בן יהודה אומר ייעשו אותו
במצות שבגופו הכתוב מדבר אמר מר יכול
אף מצוה שלא על גופו אלא אמרת במצוה
שבגופו הכתוב מדבר ה"ק השתא דאמרת
על מצות ומוריס יאכלוהו אלמא יעשו
אותו לאו דוקא הוא אימא הוה ליה כפרט
וכלל ונעשה כלל מוסף על הפרט ואפילו
כל מיילי נמי קמ"ל איסי בן יהודה האי עצם
מאי עביד ליה מייבעי ליה לאחד עצם שיש
בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח ורבנן האי
יעשו אותו מאי עביד ליה מייבעי ליה זשאין
שוחטין את הפסח על היחוד ידכמנר דאפשר
לאהדורי מהדרינן ת"ר ככל חוקת הפסח
יעשו אותו יכול כשם שהראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא כך שני אסור בכל יראה
ובל ימצא ת"ל על מצות ומוריס יאכלוהו
ואין לי אלא מצות עשה מצות זל"ת מנין
ת"ל לא ישארו ממנו עד בקר ואין לי אלא
מצות זל"ת שניתק לעשה דמצות זל"ת גמור
מנין ת"ל יועצם לא ישברו בו מה הפרט
מפורש מ"ע ול"ת שניתק לעשה ול"ת גמור
אף כל מ"ע ול"ת שניתק לעשה ול"ת גמור
בכלליה דמצות ומוריס מאי קא מרבי צלי
אש בפרטיה מאי ממעיט ליה השבת שאור
איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דלא
ישארו ממנו עד בקר מאי קא מרבה ליה
לא תוציא ממנו (דדמי ליה דהאי מיפסל
בנותר והאי מיפסל ביוצא) בפרטיה מאי
קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא (דדמי
ליה דהאי אינו לוקה דהוא לאו שניתק
לעשה והאי אינו לוקה דהוא ליה לאו
שניתק לעשה) איפוך אנא מצוה דגופיה עדיף בכלליה דעצם לא ישברו בו
מאי

מיפסל ביוצא, בפרטיה ממעט לא יראה ולא ימצא דדמי ליה, דלא ישארו ממנו לא
שניתק לעשה, לא יראה ולא ימצא נמי לא לקי דהוה ליה לאו שאין בו מעשה. בכלליה וצ"ל לא תשברו בו

1. לא ישארו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו
בכל חקת הפסח יעשו
אותו.
2. בהדש השני בארבעה
עשר יום בין הערבים
יעשו אותו על מצות
ומוריס יאכלוהו.
3. בבית אחד יאכל כל
הוציא מן הבית מן
הבשר חוצה ועצם לא
תשברו בו: שמות יב מו

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מה
וכי דכולה ממעטין
הפסח ואיסי זל"ת ד"ה
צלי דאתרבי מכלליה
דמצות ומוריס הסי':

מוסף רש"י
אחד עצם שיש בו
מוח. ולא אמרינן כלל
עשה דאכלו לא תשבר
ודמה את לא תעשה
דשצירה (לעיל פ"ה).

מוסף תוספות
א. ולא בשאר קרבנות.
מוסף שאנך.

רבינו הגנאל
מתני' מה בין הראשון
לשני הראשון אסור בכל
יראה ובל ימצא והשני
חמץ ומצה עמו בבית.
ת"ר ככל חקת הפסח
יעשו אותו במצוה שבגופו
כגון צלייתו. מצוה שלא על
גופו ואינה בגופו עצמו
מנין. ת"ל על מצות
ומוריס יאכלוהו. יכול
אף מצוה שנוהגת בפסח
ואינה לא בגופו ולא
על גופו של פסח כגון
השבת שאור, ת"ל וצ"ל
לא תשברו בו מה שבירת
עצם כו'. ואקשינן אמאי
זריך קרא למעוטי (מצוה
[מצוה] שלא על גופו
כגון השבת שאור, והא
כתיב ככל חקת הפסח
יעשו אותו, ואוקימנא
במצוה שבגופו הכתוב
במדבר כגון צלייתו, מכלל
שבתוהו אחרת אינה
נוהגת בו. ושנינו הוה
קאמר השתא דאתא על
דכוותיה השתא אכלוהו
מצוה אפי' מצוה שלא
גופו, אלמא האי דפרשט
בכל חקת הפסח במצוה
שבגופו לאו דוקא הוא,
הואיל ואפקה קרא אימא
אפי' מצוה שלא על גופו
תהא נוהגת בו, קמ"ל
ועצם לא תשברו בו מצוה
שעל גופו אין מצוה שלא
על גופו כגון השבת
שאור וחמץ ויוצא בהן
לא. ואיסי בן יהודה האי
ועצם לא תשברו בו מבעי
ליה, שאין שוברין בו עם כן יש בו מוח בין אין בו מוח.
וה"ק סבר לה כ"ר דאמרי במעוד יום אין בו משום
שבתוהו עצם, דאיפשר ליה למתבריה במעוד יום ולאפוקיה למוחיה ולמכליה לזילא, לא אתי עשה דאיפשר